

ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA GÜVENDEN DOĞAN SORUMLULUK

Prof. Dr. Ahmet BATTAL*

ÖZET

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun 203. maddesi yeni bir sorumluluk davası kaynağı içermektedir. Buna göre, şirketler topluluğunda, bağlı şirketin, kendi iktisadi faaliyetlerinde hakim şirkete duyulan güvenden faydalanması halinde, bu faaliyetin sonuçlarından hakim şirket de sorumlu tutulabilecektir. Güven sorumluluğu denilen bu sorumluluk, hukukun genel prensiplerinden biri olarak MK 2’de yer alan iyiniyet prensibi ya da dürüstlük kuralının şirketler hukuku alanına somut bir yansımasıdır.

Makalede bu sorumluluğun şartları ve sınırları ele alınmıştır. Özetle,

Hükümün kaynağı MK. 2’deki güven sorumluluğudur. Bu iki sorumluluk da doğrudan kanundan doğan bir sorumluluk türüdür.

TTK. 203’teki özel hükmün uygulanamayacağı hallerde MK. 2’deki güven kuralı bir sorumluluk kaynağı olarak devam eder. Diğer ifadeyle TTK. 203 hükmü sorumluluk davasında davanın “hukuki sebebi”ni “çoğaltan” bir etki yapar.

Hükümün uygulanabilmesi için TTK. 195. maddede düzenlenen mânâda bir şirketler topluluğu bulunmalıdır. Ancak şirketler topluluğunun hakiminin mutlaka bir şirket olması gerekmez. Gerçek kişilere ait iktisadi teşebbüsler de bir topluluğa hakim olabilir ve bu kapsamda sorumlu tutulabilir.

Hakimiyet dışındaki işbirliği hallerinde güven sorumluluğu söz konusu olmaz.

Bu maddedeki sorumluluk davasının muhatabı hakim şirket ya da işletmecidir. Asıl sorumlu durumundaki bağlı şirket ile birlikte sorumlu tutulacaktır. Diğer deyişle bu özel hüküm davalı sayısını artırmaktadır. Bu sebeple bu sorumluluk davası ile ilgili kurallar asıl davanın kuralları ile aynıdır.

Hakim sorumluluk davasının kararında hakim şirket ile bağlı şirket arasındaki rücu ilişkilerini de çözüme kavuşturmak zorundadır.

Hakim şirketin itibarı, aslında, hakim şirketin işletme adı, ticaret unvanı ve markasının itibarı ile ilişkilidir. Dolayısıyla, bilhassa itibarın tesbitinde, marka hukukunun bazı ilkelerinden faydalanılabilir.

Hakim şirketin sorumluluğunun başlaması için topluluğun itibarının bağlı şirketin iktisadi faaliyeti sırasında topluma güven verecek seviyeye yükselmiş olması gerekir. Seviyenin tesbitinde “tanınmış marka” ve “iyi bilinen marka” ölçeklerinden faydalanılabilir.

Güvenin ölçüsü sübjektif olacaktır. Her bir somut olayda hakim şirkete güvenen ve güveni korunmaya değer olan kişi için dava hakkı vardır.

Güven sorumluluğu kuralından, topluluğun itibarına duyduğu haklı güven hukukun korunmaya değer seviyeye çıkmış bulunan herkes faydalanabilir. Ancak, banka

---

* Turgut Özal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
abattal@turgutozal.edu.tr, drbattal@yahoo.com

ve benzeri imtiyazlı kuruluşlar için, görünüşe güvenmiş olmak gibi durumlar bir hak kaynağı olamaz.

Anahtar Kelimeler: Şirketler topluluğu, güven sorumluluğu, güvenden doğan sorumluluk, hakim şirket, bağlı şirket, şirketler hukukunda hakimiyet ilişkisi, şirketler hukukunda bağlılık ilişkisi, Medeni Kanunun 2. maddesi, ticari itibarın aktarılması.

ABSTRACT

Section 203 of the New Turkish Commercial Code 6102 (the new TCC) contains a new source for liability case. According to the section, if an affiliated company while carrying out its own activities takes advantages of the trust of the dominant company, the dominant company may be regarded responsible for the results of the affiliated company's activities. The liability which is called trust responsibility is basically an application of the general principles of the law as laid down in s. 2 of the Turkish Civil Code (the CC) to the company law.

This article deals with the conditions and limits of the responsibility. The source of s. 203 of the new TCC is trust responsibility of s. 2 of the CC. The two liabilities are directly inserted in the Acts.

Where special provision of s. 203 of the new TCC cannot be applied, the trust rule of s. 2 of the CC shall be applied as a source of liability. In other words, in a liability case, s. 203 of the new TCC shall have a multiplier effect with regard to "legal reasoning".

In order to apply s. 203 of the new TCC, there has to be a group of companies as defined in s. 195 of the TCC. But, there is no need for the dominant company to be a commercial company. Business enterprises of sole traders may be the dominant firm. Therefore, such a firm may be liable.

In other cooperation where there is not a dominant company, there cannot be trust liability. The defendant of this type of liability cases is the dominant enterprise, either a company or an unincorporated firm. The company will be liable as the affiliated main liable company. In other words, this special provision increases the number of defendants. Therefore, rules that governing the main liability cases are the same.

The judge has to solve the recourse disputes between the dominant company and its affiliated company. The reputation of the dominant company, in fact, depends upon the reputation of the business title, the business name and the trademarks of the dominant company. Therefore, in order to determine the value of the reputation, some principles of trademark law should be taken into account. In order to make the dominant company liable, the reputation of each member of the group of companies as a whole should be reached a point where the society feels that the members of the groups as a whole is a sound and trustworthy. The rules in determining "well-known trade mark" and "famous trade mark" may be applied in determining reputation of the group of companies.

Trustworthiness of the group of companies shall be subjective. Every person who trust in the dominant company and his trust worth for protection has right to sue the dominant company. But, for the banks and other privileged firms, rules for "apparently confident" shall not apply. In other words, in such a situation, such firms may have no right to sue.

Keywords: *Group of companies, trust responsibility, responsibility arising out of trust, dominant enterprise, affiliated company, dominant relationship in company law, commitment to relationship in company law, section 2 of the Turkish Civil Code, transfer of good commercial reputation.*

A. GİRİŞ

Yeni Türk Ticaret Kanunu şirketler topluluğunu ayrıntılı olarak düzenlemiş, topluluk içi ilişkileri netleştirmiş ve bu bağlamda “güvenden doğan sorumluluk” başlıklı 209. maddede topluluk içi ilişkilerin dışı yansımalarının bir sonucuna yer vermiştir.

Bir şirketler topluluğu bünyesindeki bir şirkete duyulan haklı ve meşru güven hakim şirkete veya genel olarak topluluğa duyulan güvenin bir parçası ya da bir yansıması durumunda ise, bu güvenilirlik hali, güvenilen için güvenene karşı bir sorumluluk sebebi olacaktır.

Bir sorumluluk kaynağı durumundaki bu düzenleme kanun koyucular için yenidir. Ancak somut olayda özel hükmün adaleti tesis etmeye yeterli olmadığı hallerde devreye girmek üzere tasarlanmış yedek hüküm durumunda olan MK. 2 hükmü de “çelişkili davranış yasağı” koymak suretiyle bir tür güven sorumluluğu öngördüğüne göre, TTK. 209’deki özel hüküm MK. 2’nin bir özel uygulaması sayılmalıdır.

Madde gerekçesi hükmün niteliği ve amacı hakkında bazı ipuçları vermektedir. Ancak sınırları doktrin çalışması ve içtihatlarla çizilecek ve hükmün isabetli olup olmadığı da ileride bu çalışmalar ve gelişmeler ışığında değerlendirilecektir¹.

Aşağıda bu hükümle ilgili muhtemel sorular sorulacak ve muhtemel cevaplar ele alınacaktır. Belirtelim ki konu doğrudan Marka Hukuku ile ilgili olmamakla birlikte hakim şirketin ve topluluğun itibarı ticari itibar niteliğindedir ve dolayısıyla bulunacak çözümler, bilhassa hakim şirketin marka ve benzeri ticari isimlerinin değeri, tanınırlığı ve itibarı ile ilgilidir. Bu sebeple aşağıda yeri geldikçe Marka Hukuku kavramlarına atıf yapılacaktır.

B. HÜKMÜN NİTELİĞİ VE GEREKÇESİ

Yeni Türk Ticaret Kanununun “Güvenden doğan sorumluluk” başlıklı 209. maddesi şu şekildedir:

“Hâkim şirket, topluluk itibarının, topluma veya tüketiciciye güven veren bir düzeye ulaştığı hâllerde, bu itibarın kullanılmasının uyandırdığı güvenden sorumludur.”

Madde gerekçesi ise şu şekildedir:

“Türkiye bu hükmü ile, Avrupa öğretisinde çoğunluk tarafından savunulan güven kavramının önemli bir uygulamasını oluşturan ve İsviçre Federal Mahkemesinin Wibrul/Swissair kararı (BGÉ 120 II 331) ile kabul edilen şirketler topluluğunun (konzern’in) toplumda veya tüketicide yarattığı güvenden doğan sorumluluğu kanunen düzenleyen ilk ülkedir. Sorunun özel ve dar bir şekilde görünüşü ‘patronaj açıklaması’dır. Hükmün amacı bir şirketler topluluğu bağlamında hâkim şirketin toplumda veya daha dar bir çevre olan tüketicide yarattığı güveni kullandığı takdirde bu kullanımın sonuçlarını yüklenmesini sağlamaktır.

“Bağlı şirketler çoğu kez üyesi oldukları şirketler topluluğunun adını şirket kırtasiyesinde, ilân ve özellikle reklamlarda zikretmekte bu yolla kendilerine müşteri

¹ Konu hakkında ülkemizde yapılmış ilk monografik çalışma Y. Doç. Dr. Asuman Yılmaz’ın TTK. henüz tasarı halinde iken 2010 yılında yayınlanmış olan “Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk” adlı ayrıntılı ve mukayeseli eseridir.

Yazar eserine isim olarak “Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk”u seçmiştir. Bu cümle “Şirketler Topluluğuna Güvenmekten Doğan Sorumluluk” yani “şirketler topluluğunun güvenden doğan sorumluluğu” olarak anlaşılmaya uygundur. Oysa kanundaki düzenleme “Şirketler Topluluğunda Güvenden Doğan Sorumluluk” yani “şirketler topluluğu uygulamasında, bağlı şirketle kurulan hukuki ilişkide hakim şirkete duyulan güvenden dolayı hakim şirketin sorumluluğu” şeklinde anlaşılmaya daha uygundur.

bağlamakta, ticarî menfaat sağlamaktadır. Adı anılan şirketler topluluğunun toplumda yüksek itibarı haiz olduğu durumlarda bu kazanç yüksek olmaktadır.

“Kullanılan topluluk adına güvenerek halkın veya daha dar anlamda tüketicinin bağlı şirkete yönelmesinin ve bağlı şirketin pazar payının yükseltilmesinin temelinde, o topluluğun üyesi olan şirketin, düriüst hareket edeceği, verdiği bilgilerin ve kamuya açıklanan tablo ve belgelerinin gerçeği yansıttığı, teknolojinin üstün, kalitenin iyi ve herşeyin gereği gibi olduğu inanç ve güveni vardır. İtibarın kullanılması ise, somut olaya göre belirlenir. Kullanılma için adın zikredilmesi, topluluk logosunun kullanılması şart değildir. Tablo, bilgi, kalite vs. güvene uymuyor ise adının kullanılmasına sesini çıkarmayan hâkim şirket sorumludan sorumlu olmalıdır. Bu sebeple sorumluluğun merkez şartı, ‘itibarın kullanılması’dır. Kullanma yoksa, sadece topluluğa ‘mensubiyet’, sorumluluğu doğurmaz.

“Her şirketler topluluğu hükmün kapsamında değildir. Bir topluluğun kapsama girebilmesi için itibarının topluma veya tüketicije güven veren bir düzeye ulaşmış olması gerekir. Bu da, somut olaya göre belirlenir.”

Görüldüğü üzere, gerekçe, bu madde hükmü hakkında akla gelebilecek birçok sorunun cevabını kısa da olsa vermektedir.

C. HÜKMÜN YORUMLANMASINA YARDIMCI SORULAR VE CEVAPLAR

1. TTK. 209’da tarif edilen biçimiyle güvenden doğan sorumluluğun ön şartı nedir?

Ön şart, TTK. 195. maddede düzenlenen mânâda bir şirketler topluluğunun bulunmasıdır. 195/5’te de belirtildiği üzere şirketler topluluğunun hakiminin bir şirket değil de bir “teşebbüs” olduğu hallerde de yine bu madde kapsamında bir topluluk hali vardır. Dolayısıyla bağlı şirketin kullandığı güven hakim teşebbüsün itibarı ise 203. madde hükümleri bu halde de geçerli olacaktır. Öte yandan, topluluk ilişkisinin herhangi biri sebeple ve herhangi bir şekilde bitmesinden sonra da, güvenin intikali devam ediyorsa sorumluluk gündeme gelebilmelidir.

Bilhassa ilişkinin sona erdiğinin ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş olması veya hakim ya da bağlı şirketin web sayfasında yayınlanmış olması gibi durumlar, tek başına, güven sorumluluğunu sona erdiren haller olarak kabul edilmemelidir. Zira güven sorumluluğu kendisi zaten şekli hukukun yetersizliğine karşı getirilmiş bir çözümdür ve diğer bir şekli hukuk kuralı yardımıyla bertaraf edilmesi amaca uygun olmasa gerektir.

O halde özet olarak, kanunda şirketler topluluğu olarak tarif edilip netleştirilmiş olan haller dışındaki birleşmelerde ve işbirliği hallerinde bu maddeden doğan bir sorumluluk söz konusu edilemez.

Bu konuyu netleştirebilmek üzere, 203. madde kapsamına girmeyecek bazı işbirliği örneklerini saymakta fayda vardır:

1.1. İşbirliği anlaşmaları, yatay birleşmeler ve benzeri hallerde bu madde hükümleri uygulanamaz.

1.2. Uygulamada “... şirketinin çözüm ortağı” gibi isimler altında kendisini tanıtan ve bir başka işletmenin acentesi, komisyoncusu, bayii ya da reklam ve pazarlama departmanı gibi faaliyet gösteren işletmeler ile ana işletme arasında 195. madde mânâsında bir hakimiyet ve yine kanunun tarif ettiği bir “topluluk ilişkisi” yoksa 203’ün uygulanması da söz konusu değildir.

1.3. Yan faaliyet konularında ya da yardımcı faaliyet alanlarında dışarıdan hizmet tedarik ederek (outsourcing usulü ile) faaliyet gösteren banka ve benzeri şirketler ile tedarikçisi arasındaki ilişki de -tedarikçinin müşteri çevresi yönünden bir itimada sebep olsa dahi- şirketler hukuku mânâsında bir “topluluk ilişkisi” değilse bu madde anlamında bir güven sorumluluğu doğurmaz.

1.4. Bir markanın fiilen birden çok işletme tarafından kullanılması ya da akdî olarak ortak marka oluşturulmak suretiyle kullanılması gibi hallerde marka hakkı sahibinin ya da diğer ortakların markaya duyulan güven sebebiyle sorumlu olması gerektiğinden söz edilemez.

Ancak bilhassa ortak marka örneğinde de olduğu üzere, MK 2'den yola çıkılarak güven sorumluluğuna ulaşılmamasının söz konusu olabileceği bazı somut hallerde, kanun koyucunun TTK. 209 ile ortaya koyduğu irade ve çözüm tarzı uygulamada bir emsal hüküm olarak işe yarayabilir.

2. Güvenden doğan sorumluluğun tek yolu TTK. 209 kuralı mıdır?

TTK. 209 hükmü MK. 2'nin şirketler hukukunda ve şirketler topluluğu alanında uygulanmasından ibarettir.

O halde genel hükümlerden yola çıkılarak da güvenden doğan bir sorumluluğa ulaşılabilecek haller bulunabilir. Diğer deyişle bu hüküm bir tür genel hüküm olmakla birlikte bir yünden de şirketler topluluğunun ilişkilerine uygulanacak özel hüküm niteliğinde olduğundan hukukun genel ilkelerinden yola çıkılarak elde edilen “güven sorumluluğu kuralları”nı bertaraf etmemektedir.

Nitekim bu kanundan önce de, yargı kararlarında, MK. 2'den yola çıkılarak, bir güven sorumluluğu söz konusu edilebilmekte idi². Kanaatimizce bundan sonra da şirketler topluluğunda cari olan güven dışındaki korunmaya değer güven hallerinde yine güven sorumluluğu söz konusu olmaya devam edecektir. Sadece, bu madde mânâsında güvenden doğan sorumluluk için bu maddenin öngördüğü kurallar geçerli olacaktır.

3. Şirketler topluluğunda hakim şirketin bağlı şirketin müşterisine karşı sorumluluğu için mutlaka bu maddede yazılı kuralı mı geçerli olacaktır?

Diğer deyişle bu madde kapsamına giremeyen bazı hallerde de, yine genel hükümlerden yani MK. 2'den yola çıkılarak, hakim şirketin sorumluluğuna hükmedilebilmeli midir?

Kanaatimizce evet. Zira kanun koyucu şirketler topluluğunda güven sorumluluğu açısından MK. 2'yi bertaraf etmek isteseydi TTK. 209 hükmünü daha farklı bir biçimde yazmalı idi. Böyle olmadığına göre MK 2'nin hükmü ve etkisi şirketler topluluğu için de sürmektedir.

Ancak kabul edilmelidir ki şirketler topluluğunda güven sorumluluğu açısından MK. 2'nin uygulama alanı TTK. 209'la netleştirilmiş olmakla aslında önemli ölçüde daraltılmış da olmaktadır.

Özetle TTK. 209 hükmü sorumluluk davasında davanın “hukuki sebebi”ni “çoğaltan” bir etki yapacaktır.

4. Güvenden doğan sorumlulukta “sorumlu” kimdir?

Sorumluluğun muhatabı, madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere, şirketler topluluğunun sahip olduğu itibarı kendi bünyesinde merkezileştiren hakim şirkettir.

TTK. 195/5'te ifade edildiği üzere hakim şirketin bir şirket değil de tüzel kişiliği bulunmayan bir teşebbüs olması halinde teşebbüs (yani onu işleten gerçek kişi ya da kişiler) tacir sayılacak ve davaya da bu teşebbüs (yani teşebbüsü işleten gerçek kişi ya da kişiler) muhatap olacaktır.

İç içe hakimiyet hallerinde (ana şirket, yavru şirket ve torun şirket hallerinde) itibarından faydalanılmış olan şirket hangisi ise sorumluluk da o şirket üzerindedir.

---

² Örnek için bkz. Battal, Ahmet, Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu, Doğentlik Tezi, Ankara-2001, vweb erişimi: http://www.turgutozal.edu.tr/abattal/contents/abattal/files/Bankalar_Hukuk_Sorumluluğu.pdf

İlgili kişiler bu madde kapsamındaki hak talebini hakim şirkete yönelteceklerdir. Ancak bu talep ilgili kişilerin asıl sorumlu bağlı şirketi dava etmelerine elbette engel olmayacaktır.

Diğer deyişle 209 hükmü şu şekilde de okunabilir:

“Topluluk itibarının, topluma veya tüketiciye güven veren bir düzeye ulaştığı hâllerde, bu itibarın kullanılmasının uyandırdığı güvenden hâkim şirket de sorumludur.”

O halde TTK. 209 hükmü, güvenden doğan sorumluluk hallerinde sorumlu kişiyi değiştiren bir hüküm değil, sorumlu sayısını artıran bir düzenleme durumundadır.

Bununla birlikte bilhassa hakim şirketin tek ortak durumunda olduğu bağlı şirketlerde bağlı şirketin tüzel kişiliği hakim şirket tarafından sadece kendisinin kararı ve irade beyanı ile bertaraf edilebildiğinden bu hallerde önemli olan hakim şirketin sorumluluğu olup hakim şirketle birlikte bağlı şirketin de sorumlu olması oldukça sınırlı bir anlam ifade etmektedir.

5. Güven sorumluluğu her şirketler topluluğunda ve her hakim şirket için kendiliğinden geçerli midir?

Gereğinin son paragrafında da bildirildiği üzere bu hüküm her şirketler topluluğu için kendiliğinden geçerli sayılamaz. Önemli olan, şirketler topluluğunun itibarının topluluğa dahil şirketin müşteri çevresini oluşturan topluma veya tüketiciye güven veren bir düzeye ulaşmış olup olmadığıdır.

Bu aşamada güven ve itibar kavramları hakkında bazı bilgiler vermek gerekir:

Madde hükmünde yer alan güven kelimesi, günlük dilde, eski dildeki itibar ve itimat kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Kanun koyucu ise itibar ve güven kelimelerini ayrı ayrı mânâlarda kullanmak suretiyle itibarı güvenden ayırmıştır. Böylece itimat yerine güvenin kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bir güven ilişkisinde güvenilen tarafın sıfatı olan “itibar sahibi (muteber) olmak” güvenilir olmak demektir ve güvenin sebebidir. Güvenen tarafın davranışının adı ise itimat etmek yani güvenmektir.

Bu durumda hükmün uygulanabilmesi için hakim şirketin ve dolayısıyla topluluğun itibarının olağan (alelade) itibar seviyesini aşır “topluma veya tüketiciye güven veren” özel bir itibara dönüşmüş olması gerekir.

6. İtibarın tüketiciye güven veren bir seviyeye çıkmasının ölçüsü nedir?

Gereğede bu sorunun cevabına yardımcı olabilecek cümle şöyledir:

“Kullanılan topluluk adına güvenerek halkın veya daha dar anlamda tüketicinin bağlı şirkete yönelmesinin ve bağlı şirketin pazar payının yükseltilmesinin temelinde, o topluluğun üyesi olan şirketin, dürüst hareket edeceği, verdiği bilgilerin ve kamuya açıklanan tablo ve belgelerinin gerçeği yansıttığı, teknolojinin üstün, kalitenin iyi ve herşeyin gereği gibi olduğu inanç ve güveni vardır.”

Bu cümleden yola çıkarak itibarın varlığının tesbit edilebilmesi için şu unsurlar teklif edilebilir:

-Hakim şirketin kolay hatırda kalan bir adı ya da markası veya logosu olmalı ve bu işaret çağrışım yoluyla şirketler topluluğunu hatırlatıyor olmalıdır.

-Halk veya daha dar anlamda tüketici, bağlı şirkete, topluluğun adına da güvenerek yöneliyor olmalıdır.

-Bu yöneliş bağlı şirketin rekabet gücünü ve dolayısıyla pazar payını artırıyor olmalıdır. (Kârlılığın artıp artmadığı işletmecilik başarısı ve piyasa şartları ile ilgilidir ve ayrı bir husustur).

-Bu tercihte ve bağlı şirketin pazar payının böylece yükselmesinin temelinde şu unsurlar yatıyor olmalıdır: “Topluluğun üyesi olan şirketin dürüst hareket edeceği,

verdiği bilgilerin ve kamuya açıklanan tablo ve belgelerinin gerçeği yansıttığı, teknolojinin üstün, kalitenin iyi ve her şeyin gereği gibi olduğu inanç ve güveni”.

Belirtelim ki aynen tanınmış markada olduğu gibi topluluk itibarında da zaman itibarıyla değişkenlik kaçınılmazdır. Dolayısıyla tanınmış marka kriterlerinde olduğu gibi topluluk itibarında da önceye veya sonraya yani başka bir zamandaki duruma değil, sorumluluk davasına dayanak yapılan güveni içeren içeren somut olayın gerçekleştiği tarih itibarıyla böyle bir itibarın var olup olmadığına bakılacaktır.

7. Bir topluluğun itibarının tüketicie güven veren bir seviyeye çıktığı nasıl anlaşılabilir?

Gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

“İtibarın kullanılması ise, somut olaya göre belirlenir. Kullanılma için adın zikredilmesi, topluluk logosunun kullanılması şart değildir. Tablo, bilgi, kalite vs. güvene uymuyor ise adının kullanılmasına sesini çıkarmayan hâkim şirket sonuçtan sorumlu olmalıdır. Bu sebeple sorumluluğun merkez şartı, ‘itibarın kullanılması’dır. Kullanma yoksa, sadece topluluğa ‘mensubiyet’, sorumluluğu doğurmaz.”

Bağlı şirket, faaliyetlerinde topluluğun adını, markasını, logosunu ve imajını kullanıyorsa bundan bir fayda elde etmeyi istiyor ve umuyor demektir. Bu ise ancak bazı hallerde topluluğun imajının ve itibarının kullanılmaya değer ölçüde yüksek olduğunu gösterir.

Ayrıca topluluğun, Marka Hukukunda bilinen adıyla tanınmış marka türlerinden biri olan “iyi bilinen marka”ya sahip olması da bu itibarın varlığına işaret eder. Bu markanın alt markalarla desteklenen jenerik marka niteliğinde olması durumu ve sonucu değiştirmez. Yine bu markanın bir logo olarak kullanılması da mümkündür. Marka ya da logonun reklamlarda ve iş malzemelerinde kullanılması yeterlidir. Yeter ki bu kullanımlar itibarın kullanılması ya da itibardan faydalanılması amacıyla yapıyor olsun.

Bir şirketler topluluğunun bağlı şirketler ve işletmeler eliyle yürüttüğü faaliyetlerin bir ortak marka ya da jenerik marka altında yürütülüyor olması halinde işletmenin çevresindeki kişiler bağımsız bir işletme karşısında olduğunu değil bir çatı altında faaliyet gösteren birden çok işletmeden biriyle karşı karşıya olduğunu düşünür.

Bu zihni bütünleştirme faaliyeti, genellikle, bir ortak marka kullanılmasının bir sonucudur. (Bu ortak markanın 556 sayılı KHK.nin tarif ettiği biçimde ve teknik mânâsıyla yönergeye bağlanmış bir ortak marka olması gerekmez).

8. Güvenden doğan sorumluluk hükmü kimler lehinedir?

TTK. 209 hükmünden, topluluğun itibarına duyduğu haklı güven hukuken korunmaya değer seviyeye çıkmış bulunan herkes faydalanabilir.

Bu sebeple kanun koyucu “topluma veya tüketicie güven veren” itibardan söz etmektedir. Diğer deyişle maddedeki “toplum” ve “tüketicie”, sadece, itibarı algılayan iki grup anlamında olmak üzere değil, maddedeki haktan yararlanacak olanları tarif etmek üzere metne yerleştirilmiştir.

O halde toplumun tüm fertleri (gerçek ve tüzel kişiler) bu haktan faydalanabilir. Dolayısıyla gerekçede yer alan “halk veya daha dar anlamda tüketicie” ifadesindeki “halk” sadece gerçek kişileri değil, yine gerekçede yer alan biçimiyle bütün müşterileri ihtiva eder. Yeter ki bu kişi hakim şirketin ve dolayısıyla topluluğun itibarına güvenmiş olsun ve bu güven haklı ve kabul edilebilir bir güven olsun.

Bu durumda tüketicilerin ayrıca sayılmasının sebebi nedir?

Kanaatimizce gerekçede yer alan “daha dar bir çevre olan tüketicie” ifadesi bu sorunun cevabı için bir ipucu oluşturabilir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

kapsamında tarif edilen hukuki bir terim olan tüketici; sınırları ve nitelikleri belli bir mal ya da hizmet alıcısı grubunu ifade eder.

O halde tüketici niteliğine sahip kişiler ile bu niteliğe sahip olmayan gerçek ya da tüzel kişiler arasında, güvenin korunmaya değer haklı güven olması yönünden bir fark var sayılmalıdır. Tüketicilerin korunması ihtiyacı da zaten genellikle bu özel güven duyusunun suistimal edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Buna göre bu madde hükmünden en geniş mânâda faydalanacak olanlar sıradan tüketicilerdir. İkinci ve daha ağır şartlarla istifade edecek grup ise TTK. 18/2 gereğince basiretli davranış yükümlülüğüne tabi olan ve basiretsizliğinden bir mazeret olarak istifade edemeyecek olan tacirlerdir.

Buna karşılık, bankalar gibi özel itibar ve ihtisas müesseseleri için bu madde hükmünden faydalanmak, kanaatimizce, söz konusu edilemez. Zira bunlar, ticari ilişki içine girdikleri müşterilerinin grup içi ya da aile içi ilişkilerine kanunen dikkat etmesi ve kişileri birbirinden ayırt edebilmesi gereken müesseselerdir.

9. Güvenden doğan sorumluluğun kaynağı nedir?

Bu madde kapsamındaki güven sorumluluğu doğrudan kanundan kaynaklanan bir sorumluluktur. Zira güvenen ve hak talep eden taraf ile kendisine güvenilen hakim şirket arasında akdî bir ilişki bulunmamaktadır.

Kurulmuş ya da kurulma hazırlıklarına başlanmış ve zarara sebep olmuş olan akdî ilişki, topluluk itibarına güvenen üçüncü kişi ile hukuken ilk ve aslî muhatabı durumundaki bağlı şirket arasındadır. Bu ilişkinin, taraflar arasında sözleşme içi veya sözleşme öncesi sorumluluk kuralları yardımıyla çözüme kavuşturulması, geniş anlamda sorumluluğun akitten doğması demektir.

TTK. 209 kapsamındaki davada ise akdî ilişkinin taraflarının dışında üçüncü bir kişi durumunda olan hakim şirketin “de” sorumluluğu gündeme gelmektedir. Bu sorumluluk, sorumluluk hukukuna ait çeşitli teoriler (mesela aslî edim yükümlülüğünden bağımsız kanuni borç ilişkisi teorisi) yardımıyla açıklanabilir. Ancak bu durum çözüm için TTK. 209’dan ve gerekirse MK. 2’den faydalanılması gerektiği yolundaki neticeyi değiştirmez.

10. Hakim şirket ve bağlı şirket arasındaki iç ilişki nasıl çözülecektir?

Hakim şirketin bağlı şirketin tüm paylarına sahip olmadığı durumlarda bu iki şirket hem hukuken hem de arka planındaki menfaat çevresi itibariyle farklı iki tüzel kişi demektir. Bu halde ise bu iki şirket arasındaki menfaat çatışmasının nasıl çözüleceği önem taşır.

Kanaatimizce TTK. 209 kapsamında hakim şirkete karşı açılmış bir sorumluluk davası ile bağlı şirkete karşı akitten doğan sorumluluk davasının birlikte açıldığı halde, mahkeme, bilhassa talep halinde ve bazı hallerde de re’sen, bu iki davalı arasındaki rücu ilişkisi hakkında da hüküm vermelidir.

Bu tür bir davada Borçlar Kanununun klasik müteselsil sorumluluk kuralları (Yeni TBK 61, 62) işlemeyeceği gibi farklı hukuki sebebe dayalı sorumlular arasındaki rücu kuralları da ancak bu hükmün amacına uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir. Zira, MK. 2’den ve onun yansıması durumundaki bir özel hükümden doğmakla zaten davanın kendisi istisnaidir ve davalılar arasındaki dava arkadaşlığı ilişkisi de şirketler topluluğuna özgü bir tür “mecburi dava arkadaşlığı”dır. (Davanın bu yönünün Usul Hukuku uzmanlarınca ayrıca incelenmesi gerekir).

D. SONUÇ

Yeni TTK'nın 209. maddesi, MK. 2/2'de tarif edilmiş olan "çelişkili davranış yasağı"ndan yola çıkılarak da ulaşılabilecek olan güven sorumluluğunu somut ve özel bir kurala bağlamıştır.

Düzenlemenin gerekli ve isabetli olup olmadığını zaman gösterecektir.

Bilhassa sermaye şirketleri alanında son otuz yılda yaşanmış olan derbederlik ve dağınıklık nazara alındığında, yeni TTK ile getirilen diğer birçok düzenleme gibi bu düzenlemenin de doğru kullanılması halinde uygulama için faydalı olacağını düşünüyoruz.

